**UCHWAŁA NR LII/614/13**
**RADY MIASTA BIAŁYSTOK**

z dnia 9 grudnia 2013 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Miasta Białegostoku Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i Związanej z Nimi Nietolerancji na lata 2014-2017 "Białystok dla Tolerancji".**

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 poz. 594, poz. 645 i poz. 1318) oraz art. 4 ust. 1 pkt 5, 13, 20, 22 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 Nr 234, poz. 1536 oraz z 2011 r. Nr 112, poz. 654, Nr 149, poz. 887, Nr 205, poz. 1211, Nr 208, poz. 1241 i Nr 209, poz. 1244, Nr 232, poz. 1378) uchwala się, co następuje:

**§ 1.** Przyjmuje się Program Miasta Białegostoku Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i Związanej z Nimi Nietolerancji na lata 2014-2017 "Białystok dla Tolerancji" brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

**§ 2.** Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Białegostoku.

**§ 3.** Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń Urzędu Miejskiego w Białymstoku oraz w Biuletynie Informacji Publicznej i na portalu miejskim.

PRZEWODNICZĄCY RADY

**Włodzimierz Leszek Kusak**

Załącznik do Uchwały Nr LII/614/13
Rady Miasta Białystok
z dnia 9 grudnia 2013 r.

**Program Miasta Białegostoku**
**Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii**
**i Związanej Nietolerancji na lata 2014-2017**
**"Białystok dla Tolerancji"**

**Spis treści**


| | |
|---|---|
| Wprowadzenie i podstawa prawna …….. | 4 |
| Definicje pojęć …… | 5 |
| Diagnoza zagrożeń dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji występujących na terenie miasta Białegostoku ……... | 5 |
| Diagnoza postaw mieszkańców Białegostoku w zakresie tolerancji ….. | 7 |
| Cele strategiczne i operacyjne Programu ……..... | 8 |
| Działania i przedsięwzięcia na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji …….. | 10 |
| System realizacji Programu ……. | 18 |

## I Wprowadzenie i podstawa prawna

Przez dziesiątki lat Białystok rozwijał się pod wpływem różnych kultur i religii. Wizerunek Białegostoku jako miasta wielokulturowego i otwartego, który tworzyło wielu mieszkańców i wiele instytucji, został poważnie zakłócony. W latach 2012-2013 niepokojąco zaczęło narastać poczucie zagrożenia mieszkańców oraz obcokrajowców zamieszkujących i przebywających w Białymstoku zdarzeniami o podłożu rasistowskim. Przybierały one różną postać: od propagowania treści rasistowskich poprzez obelgi kierowane pod adresem osób o odmiennym kolorze skóry czy wyglądzie, niszczenie obiektów sakralnych, przemoc i agresję fizyczną oraz psychiczną, rozboje i pobicia, czy wreszcie podpalenia mieszkań.

Skala zjawiska stała się tak duża i niepokojąca, że wiele instytucji podjęło starania na rzecz uporządkowania dotychczasowych działań propagujących ideę tolerancji i współistnienia. Starania takie podjęło również miasto Białystok. W dniu 15 maja 2013 r. Prezydent Miasta, Tadeusz Truskolaski, wydał Zarządzenie wewnętrzne nr 147/13 w sprawie powołania i zakresu zadań Zespołu do spraw przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji. Do zadań Zespołu należy koordynacja i inspiracja działań zmierzających do przeciwdziałania i zwalczania przejawów dyskryminacji rasowej, ksenofobii i wszelkich aktów nietolerancji na terenie miasta Białegostoku, a w szczególności:

1) diagnozowanie, analizowanie i monitoring obszarów występowania zjawisk dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji w mieście;
2) prowadzenie, zatwierdzanie, opiniowanie i monitoring realizacji programów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji realizowanych na terenie miasta;
3) rekomendowanie kierunków działań zmierzających do wyeliminowania zjawisk dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji;
4) prowadzenie działań informacyjnych w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji.

Jednocześnie Prezydent przedstawił podczas sesji Rady Miasta Białystok w dniu 27 maja 2013 r. Informację na temat realizowanych lub planowanych do realizacji przez Departamenty/Biura oraz jednostki organizacyjne Miasta działań na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji. Z informacji tej wynikało, że w mieście podejmuje się wiele działań edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, społecznych, których celem głównym lub dodatkowym jest promocja postaw tolerancyjnych. Aby właściwie zdefiniować cele i ukierunkować działania Programu na zlecenie Miasta w sierpniu 2013 r. przeprowadzono badania „Diagnoza postaw mieszkańców Białegostoku w zakresie tolerancji". Kluczowe wnioski opracowania włączono do Programu. Zakres działań Programu wynikać może tylko z kompetencji danych prawem gminie. Podstawę prawną dla Programu stanowi:

1) Ustawa z dnia ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 poz. 594 ze zm.),
2) Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013. poz. 595 ze zm.),
3) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.),
4) Zarządzenie wewnętrzne Nr 147/13 Prezydenta Miasta Białegostoku z dnia 15 maja 2013 roku w sprawie powołania i zakresu zadań Zespołu do spraw przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji,
5) Strategia Rozwoju Miasta Białegostoku na lata 2011-2020 plus,
6) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Białegostoku na lata 2011-2020,

7) Program współpracy Miasta Białystok z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w roku 2014.

## II Definicje pojęć

**Rasizm**

Teoria głosząca, że istnieje związek przyczynowy pomiędzy cechami fizycznymi (somatycznymi, np. budowa ciała, kolor skóry, kształt głowy) a pewnymi cechami psychicznymi (np. cechami intelektu, osobowości), co oznacza, że pewne rasy dominują nad innymi i jako bardziej pełnowartościowe są przeznaczone do panowania nad rasami niższymi.

**Grupy rasistowskie i ksenofobiczne**

Grupy, których działalność skierowana jest na:

- dokonywanie lub podżeganie do aktów nienawiści rasowej lub przemocy na tle rasowym lub etnicznym;
- stosowanie groźby bezprawnej o podłożu rasistowskim lub ksenofobicznym, skierowanej do jednostek lub grup;
- publiczne upowszechnianie materiałów zawierających treści rasistowskie lub ksenofobiczne.

**Dyskryminacja rasowa**

a) **dyskryminacja bezpośrednia** oznaczać będzie sytuację, w której dana osoba jest traktowana mniej korzystnie niż inna osoba jest, była lub byłaby traktowana w porównywalnej sytuacji z powodu swego pochodzenia rasowego lub etnicznego;

b) **dyskryminacja pośrednia** oznaczać będzie sytuację, w której pozornie neutralne postanowienie, kryterium lub praktyka stawia osoby o określonym pochodzeniu rasowym lub etnicznym w szczególnie niekorzystnej sytuacji w porównaniu z innymi osobami, chyba że takie postanowienie, kryterium lub praktyka są usprawiedliwione słusznym celem oraz że środki do osiągnięcia takiego celu są właściwe i konieczne.

**Za dyskryminację** uznaje się również szykanowanie, gdy ma miejsce niepożądane

zachowanie związane z pochodzeniem rasowym lub etnicznym, którego celem lub skutkiem jest pogwałcenie godności danej osoby lub naruszenie praw człowieka oraz stworzenie atmosfery zastraszenia, wrogości, poniżenia, obrażenia lub upokorzenia. W tym kontekście pojęcie szykanowania może zostać zdefiniowane zgodnie z wewnętrznym prawem i praktyką państw członkowskich Unii Europejskiej.

**Za dyskryminację** uznaje się również polecenie dyskryminacji wobec osób ze względu na ich pochodzenie rasowe lub etniczne.

**Ksenofobia**

Nieuzasadniony lęk i wrogość wobec obcych.

**Nietolerancja**

Brak szacunku dla cudzych praktyk i przekonań. Objawia się niedopuszczaniem do zachowań czy poglądów różniących się od własnych. Leży u podstaw dyskryminacji rasowej i ksenofobii.

Źródło: Krajowy Program Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i Związanej z Nimi Nietolerancji 2004-2009, Warszawa 2004.

## III Diagnoza zagrożeń dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji występujących na terenie miasta Białegostoku

Miasto Białystok jest miastem wielokulturowym. Zamieszkują w nim na lub czasowo oraz przebywają w celach turystycznych, naukowych, kulturalnych czy gospodarczych obywatele z wielu krajów z całego świata (najwięcej z Czeczenii, Rosji, Białorusi, Bułgarii, Hiszpanii,

Portugalii, Indii, Litwy, Turcji, Ukrainy). Na terenie miasta Białegostoku znajdują się obiekty sakralne, cmentarze, pomniki czy obiekty upamiętniające wydarzenia historyczne, związane z powyższą różnorodnością kulturalną, wyznaniową czy narodowościową.

Miasto Białystok poprzez stały i systematyczny rozwój, skuteczne wdrażanie projektów innowacyjnych czy nowych inicjatyw staje się nowoczesnym i otwartym ośrodkiem. Taki charakter miasta budzi zainteresowanie inwestowaniem i prowadzeniem różnorodnej działalności przez podmioty zagraniczne. Władze samorządowe oraz środowiska naukowe, biznesowe, sportowe czy kulturalne proponują im szeroką i atrakcyjną ofertę.

Wielokulturowość miasta i idąca za tym różnorodność wyznaniowa, obyczajowa czy rasowa jest jego wielkim atutem. Jednakże w pewnych warunkach może rodzić także problemy i zagrożenia związane min. z innością tradycji, obyczajów, postaw. Taka odmienność budzi zainteresowanie, które w pojedynczych przypadkach może, niestety, przerodzić się w nienawiść i agresję. Statystycznie każdego dnia dochodzi do różnych zdarzeń: rozbojów i pobić, kradzieży i oszustw, włamań, pożarów stwarzających zagrożenie zarówno dla zdrowia i życia ludzi, jak też dla mienia i środowiska. Wśród tych zdarzeń dochodzi także do przypadków dyskryminacji rasowej, ksenofobii, nietolerancji, przemocy i agresji w stosunku do osób reprezentujących mniejszości narodowe czy wyznaniowe. Zdarzają się też wypadki dewastacji i niszczenia miejsc pamięci tychże mniejszości.

Mieszkający w Białymstoku przedstawiciele mniejszości narodowych, cudzoziemcy, jak też związane z ich religiami i tradycjami obiekty sakralne i miejsca upamiętnienia stanowią o bogactwie różnorodności miasta, ale, niestety, jednocześnie mogą oznaczać, że należy się liczyć z występowaniem zagrożeń i zdarzeń na tle dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji.

Potencjalne rodzaje zagrożeń wynikające z analizy zaistniałych zdarzeń oraz prognoz rozwoju i postępu cywilizacyjnego obejmują:

1) rozboje i pobicia,

2) podpalenia mieszkań, pojazdów lub innego mienia,

3) przemoc oraz agresję fizyczną i psychiczną,

4) włamania i kradzieże,

5) niszczenie obiektów sakralnych lub upamiętniających,

6) malowanie, rysowanie, pisanie wulgarnych, rasistowskich haseł, znaków,

7) nawoływanie i podżeganie do aktów nienawiści rasowej lub przemocy na tle rasowym lub etnicznym,

8) publiczne upowszechnianie materiałów zawierających treści rasistowskie lub ksenofobiczne.

Procesy globalizacyjne, migracje ludności sprzyjają pojawianiu się nowych zagrożeń oraz powodują wzrost czynników generujących zagrożenia, przejawiające się zjawiskami patologii społecznej, agresji i przemocy. Przeciwdziałanie tym zjawiskom wymusza wdrażanie doskonalszych wyprzedzających systemów, rozwiązań i działań eliminujących ich występowanie oraz minimalizujących skutki. Skuteczność tych działań to podstawowa miara oceny poczucia bezpieczeństwa mieszkańców. To jedno z najważniejszych zadań Miasta w trosce o życie i zdrowie ludzi, ich godność, równość i sprawiedliwość oraz stan posiadania, niezależnie od pochodzenia, koloru skóry czy wiary. Konieczne są więc - określone w niniejszym Programie - wielokierunkowe działania i czynności skierowane na przeciwdziałanie i walkę z przestępczością, patologiami i innymi zagrożeniami społecznymi. Jednocześnie działania zapewniające bezpieczeństwo nie powinny naruszać warunków demokracji i swobód obywatelskich czy nadmiernie wkraczać w sferę życia prywatnego obywateli.

Sytuacja ta powoduje nieodzowność prognozowania zagrożeń, szacowania ryzyka ich występowania oraz tworzenia i podejmowania niezbędnych wielopoziomowych działań wszystkich miejskich sił i środków oraz aktywnego udziału mieszkańców miasta Białegostoku. Obowiązkiem władz, służb, inspekcji i straży, instytucji i organizacji pozarządowych, ale również wszystkich mieszkańców jest zadbać w sposób maksymalny - według kompetencji, możliwości, właściwości i obowiązku obywatelskiego - o bezpieczeństwo i dobro wszystkich tworzących lokalną wspólnotę.

## IV Diagnoza postaw mieszkańców Białegostoku w zakresie tolerancji

W sierpniu 2013 r. na zlecenie miasta przeprowadzono badania pod nazwą: „Diagnoza postaw mieszkańców Białegostoku w zakresie tolerancji". Badania wykonała Fundacja Laboratorium Badań i Działań Społecznych „SocLab" w składzie: Jan Poleszczuk, Katarzyna Sztop-Rutkowska, Łukasz Kiszkiel, Andrzej Klimczuk, Rafał Julian Mejsak. Badania miały charakter diagnostyczny i zostały zrealizowane w oparciu o technikę CATI (Computer Aided Telephone Interviewing), czyli wywiadu telefonicznego. Dobór próby do badania CATI miał charakter warstwowo-losowy i był reprezentacyjny przy uwzględnieniu dwóch zmiennych, czyli płci i wieku. Badanie zostało zrealizowane wśród mieszkańców Białegostoku powyżej 15 roku życia na próbie N=1001. Operatem losowania była baza teleadresowa mieszkańców Białegostoku.

Z przeprowadzonych badań wynika, że w ocenie mieszkańców miasto należy uznać za względnie bezpieczne miejsce do życia (średnia ocena poziomu bezpieczeństwa wyniosła 7,86; maksymalna ocena 10 pkt.). Mimo, że ponad 90% mieszkańców Polski zadeklarowało w Narodowym Spisie Powszechnym w 2011 narodowość polską i zgodnie z tym źródłem Białystok nie należy do gmin, w których przynależność narodowo-etniczną inną niż polska deklaruje co najmniej 10% mieszkańców, to 84,1% mieszkańców uznaje obecnie miasto Białystok za wielokulturowe. To ważny fakt pokazujący, że zróżnicowanie kulturowe, wyznaniowe, regionalne, etniczne, zróżnicowanie wyznaczone według przynależności historycznej obecne w całym regionie nie jest związane z narodowością, stanowiącą ogólniejszą kategorię identyfikacyjną. Ale to uznanie miasta za wielokulturowe jest silnie związane z wiekiem. Osoby starsze chętniej posługują się tą „etykietą" (ponad 90% osób w wieku powyżej 55 lat ją przyjmuje) niż młodsze (dla 31,1% osób w wieku 15-25 lat i 23,9% w wieku 25-34 lat miasto nie jest wielokulturowe).

Przedstawione fakty pozwalają na sformułowanie wniosku, że kategoria wielokulturowości traci wartość jako podstawa tożsamości kulturowej miasta dla ludzi młodszych, stąd również ich mniejsze zainteresowanie poznawaniem innych kultur lokalnych i historii miasta. W związku z powyższym wydaje się, że niezbędne jest prowadzenie polityki w kierunku rozwijania edukacji z zakresu problematyki tolerancji i wielokulturowości; 77,4% badanych przyznaje, że jest taka potrzeba.

Badania wskazują również, że mieszkańcy Białegostoku mają poczucie występowania problemu związanego z tolerancją – 54,4% wyraziło opinię, że Białostoczanie nie są tolerancyjni. W tym miejscu warto jednak dokładniej przyjrzeć się kategorii „nietolerancja". Zdaniem respondentów „w kontaktach z cudzoziemcami" przeszkadza mieszkańcom Białegostoku głównie orientacja psychoseksualna (45%), kolor skóry (41%) i wyznanie (37%). Interesujące jest, że częściej na te aspekty wskazują ludzie młodzi w wieku 15-35 lat.

Biorąc pod uwagę emocje i poczucie dystansu mieszkańców miasta do odmienności w czterech podstawowych sferach, czyli przestrzeni miasta (makrospołecznej), zawodowej, sąsiedztwa i osobistej, sformułowano następujące wnioski:

1) należy dokładnie definiować grupę, do której ma być adresowane działanie edukacyjne; na szczególną uwagę zasługują ludzie młodzi, w szczególności mężczyźni;
2) należy większą uwagę zwrócić na procesy kształtowania się tożsamości tych osób i rolę kategorii wielokulturowości w kontekście przygotowania programów edukacyjnych związanych z tolerancją; ,

3) problematyka edukacyjna powinna dotyczyć społecznych i psychologicznych źródeł zachowań agresywnych i dyskryminacyjnych; instytucjonalnych mechanizmów kontroli i prewencji;

4) należy wyraźnie zbadać, na jakich zasadach młodzi ludzie budują hierarchie statusowe, jak starają się stabilizować swoją pozycję, jak reagują w sytuacji zagrożenia statusu.

Z całą pewnością Białystok i region wyróżnia się na tle Polski większym stopniem przywiązania do tradycyjnych form życia społecznego, instytucji wspólnotowych, dzięki którym buduje się „kapitał społeczny" i poczucie kontroli nad życiem. Z tego punktu widzenia kluczową rolę w eliminacji patologicznych zachowań (rasistowskich, antysemickich, ksenofobicznych) muszą odgrywać instytucje kontroli społecznej i egzekucji prawa (policja i sądy).

Skuteczna eliminacja patologicznych zachowań wymaga precyzyjnej diagnozy tego, z czym mamy do czynienia, jakie są źródła zachowań rasistowskich i ksenofobicznych, homofobicznych.

Społeczność lokalna i jej władze muszą mieć świadomość, że jest to wspólny problem, ale również nie powinny akceptować bezkrytycznie opinii, że jest to jakiś szczególny problem Białegostoku i regionu.

## V Cele strategiczne i operacyjne Programu

Program Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i Związanej z Nimi Nietolerancji "Białystok dla Tolerancji" (dalej określany jako Program) promuje prawo jednostek do równego traktowania we wszystkich dziedzinach życia społecznego bez względu na rasę, pochodzenie narodowe i etniczne, religię lub język.

**Celem głównym Programu jest wdrożenie działań mających na celu przeciwdziałanie i zwalczanie ksenofobii, rasizmu i nietolerancji oraz wykształcenie w społeczności Miasta Białegostoku kultury tolerancji wobec ludzi, niezależnie od ich rasy czy wiary.**

Strategicznym założeniem Programu jest wypracowanie metod przeciwdziałania tym zjawiskom i podjęcie praktycznych kroków, w szczególności edukacyjnych, podnoszących poziom świadomości społecznej, monitorowanie skali i zasięgu zjawisk ksenofobii i rasizmu, uświadomienie obywatelom ich praw i obowiązków oraz zwalczanie wszelkich przejawów ksenofobii, rasizmu i nietolerancji z wykorzystaniem dostępnych systemów i zabezpieczeń.

Budowa wysokiej jakości życia jest podstawowym celem i kierunkiem działania każdej społeczności. Połączenie działań prospołecznych z zabezpieczającymi polega na aktywizowaniu i wspieraniu aktywności społecznej, edukacji i współpracy między różnymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo publiczne, socjalne, zdrowotne, pomoc oraz integrację społeczną. Działania powinny dotyczyć kształtowania otwartości mieszkańców na mniejszości narodowe i wyznaniowe oraz wzajemne poznawanie i wymianę we wszystkich dziedzinach życia.

Ważnym elementem Programu jest wspieranie poszanowania różnic i stworzenia możliwości pielęgnowania odrębności kulturowych, przy jednoczesnym procesie integracji społecznej. Związane z tym procesem pokonywanie barier i uprzedzeń, obaw i zagrożeń jest szczególnie istotnym działaniem na rzecz zapobiegania przestępczości na tle rasowym, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji.

Strategicznym założeniem Programu jest wdrożenie i systemowa realizacja przedsięwzięć przeciwdziałania zjawiskom rasizmu, ksenofobii i nietolerancji poprzez wielokierunkowe i wielopoziomowe procesy.

**Beneficjentami działań prowadzonych w ramach Programu są mieszkańcy Białegostoku. Program realizowany będzie w 4 obszarach:**

**OBSZAR I Bezpieczeństwo publiczne**

Cele strategiczne:

1. Podnoszenie świadomości mieszkańców oraz doskonalenie i intensyfikacja współpracy administracji publicznej w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji, nietolerancji i ksenofobii.

2. Prowadzenie nadzoru i kontroli, egzekwowanie zasad praworządności i bezpieczeństwa oraz reagowanie na zaistniałe zdarzenia i zagrożenia.

Cele operacyjne:

1. Zapewnienie realizacji gwarancji prawnych dotyczących przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji.

2. Podniesienie poziomu wiedzy funkcjonariuszy publicznych i służb społecznych w zakresie rozwiązań prawnych dotyczących zapobiegania i zwalczania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji.

3. Diagnoza, prowadzenie analiz i ocen w zakresie występujących przyczyn dyskryminacji rasowej i ksenofobii oraz stanu świadomości i zachowań grup społecznych na przejawy nietolerancji.

**OBSZAR II Edukacja i wychowanie**

Cele strategiczne:

1. Podniesienie świadomości w zakresie przeciwdziałania przejawom agresji i nietolerancji wobec cudzoziemców w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach średnich, uczelniach wyższych.

2. Działania wychowawcze służące kształtowaniu w młodym pokoleniu postaw otwartości oraz poszanowania godności osób innego pochodzenia, kultury i religii.

Cele operacyjne:

1. Wprowadzenie problematyki dotyczącej przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji do materiałów dydaktycznych oraz systemu kształcenia i doskonalenia kadry pedagogicznej.

2. Zapewnienie programowego przygotowania pedagogów do pracy w środowisku wielokulturowym.

3. Włączanie do programów edukacyjnych treści rozwijających wrażliwość międzykulturową i kształtujących postawę otwartości.

4. Poszerzanie świadomości wychowawczej rodziców i opiekunów w zakresie budowania postaw tolerancji i akceptacji.

5. Podniesienie świadomości mieszkańców miasta oraz cudzoziemców na temat różnic kulturowych, kwestii związanych z migracją oraz zasad i obowiązków współżycia społecznego.

**OBSZAR III Kultura i sport**

Cel strategiczny:

Podnoszenie poziomu wiedzy o kulturze, religii, tradycji i historii mniejszości narodowych oraz cudzoziemców, prowadzącej do upowszechnienia postaw tolerancji

Cele operacyjne:

1. Organizowanie przedsięwzięć kulturalnych i sportowych, prowadzących do poznawania kultury, religii i tradycji różnych narodów.

2. Prowadzenie wspólnych działań na rzecz podtrzymania tradycji i ciągłości kultury mniejszości narodowych i etnicznych.

3. Tworzenie warunków przeciwdziałania zjawiskom rasizmu i nietolerancji podczas zawodów sportowych.

**OBSZAR IV Aktywizacja społeczna**

Cele strategiczne:

1. Kształtowanie świadomości społecznej w zakresie potrzeb i możliwości przeciwdziałania rasizmowi, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji.

2. Zaangażowanie mieszkańców na rzecz odpowiedzialności za wspólne bezpieczeństwo oraz upowszechnianie zasad tolerancji i międzykulturowego współistnienia.

Cele operacyjne :

1. Kreowanie wizerunku Białegostoku jako miasta otwartego na wielokulturowość i różnorodność.

2. Wspieranie upowszechniania dobrych praktyk działań antydyskryminacyjnych, w tym również poprzez środki masowego przekazu.

3. Kształtowanie aktywności mieszkańców na rzecz tolerancji oraz przeciwdziałania zagrożeniom na tle rasowym i religijnym.

4. Budowanie zaufania mieszkańców do pracowników służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo.

5. Zachęcanie mieszkańców do wspólnego udziału w przedsięwzięciach kulturalnych, społecznych, sportowych oraz uroczystościach religijnych promujących postawy tolerancji.

6. Doskonalenie metod pracy pracowników instytucji świadczących pomoc w zakresie różnic kulturowych i światopoglądowych wynikających z rasy, pochodzenia narodowego, etnicznego, religii lub języka.

## VI Działania i przedsięwzięcia na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji

**OBSZAR I Bezpieczeństwo publiczne**

| Lp. | Cel operacyjny | Rodzaj i zakres działań – przedsięwzięć | Podmiot realizujący |
|---|---|---|---|
| 1. | Zapewnienie realizacji gwarancji prawnych dotyczących przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji. | Reagowanie na przejawy nieprzestrzegania prawa dotyczącego problematyki przeciwdziałania i zwalczania dyskryminacji rasowej ksenofobii i nietolerancji.<br><br>Upowszechnianie informacji o dostępnej pomocy prawnej dla ofiar dyskryminacji rasowej, ksenofobii lub nietolerancji.<br><br>Współpraca Policji oraz Straży Miejskiej z instytucjami, organizacjami pozarządowymi oraz mieszkańcami w zakresie monitorowania i alarmowania o zagrożeniach:<br>- upowszechnianie numeru alarmowego dla cudzoziemców poprzez stronę internetową Komendy Miejskiej Policji oraz Miasta Białegostoku, plakaty, omówienie zasad jej funkcjonowania na festynach, konferencjach, prelekcjach i in.; | Urząd Miejski w Białymstoku;<br>Służby, inspekcje i straże;<br>Miejskie Centrum Zarządzania Kryzysowego;<br>Placówki oświatowe;<br>Organizacje pozarządowe;<br>Kluby i związki sportowe;<br>Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;<br>Mieszkańcy. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | - możliwość upowszechniania informacji przy wykorzystaniu komunikacji miejskiej;<br>- opracowanie i upowszechnienie zasad reagowania i alarmowania służb o zagrożeniach.<br>Prowadzenie bieżącej analizy liczby oraz organizacji patroli policyjnych i straży miejskiej.<br>Monitorowanie imprez, zgromadzeń oraz miejsc, ze szczególnym zwróceniem uwagi na zachowania naruszające obowiązujący porządek prawny wobec innych narodowości.<br><br>Patrolowanie i monitorowanie miejsc pamięci oraz okolic świątyń wszystkich wyznań, cmentarzy oraz innych miejsc związanych z kultem religijnym.<br>Zabezpieczenie, monitorowanie miejsc narażonych na zagrożenia oraz różnorodne formy nietolerancji.<br>Zapewnienie oświetlenia miejsc narażonych na potencjalne zagrożenia.<br><br>Rozbudowa systemu monitoringu wizyjnego miasta poprzez instalowanie w miejscach niebezpiecznych kamer monitorujących i rejestrujących obszar chroniony oraz wykorzystywanie monitoringu ochrony obiektów w postępowaniu dowodowym, w tym:<br>- lokalizacja i montaż kamer monitoringu z uwzględnieniem miejsc wskazanych przez Policję, Straż Miejską oraz mieszkańców;<br>- wymiana wyeksploatowanych kamer na nowe;<br>- doświetlenie tablic i miejsc pamięci.<br>Natychmiastowe przekazywanie informacji o wszelkich zagrożeniach, zdarzeniach oraz prowadzonych działaniach do Miejskiego Centrum Zarządzania Kryzysowego.<br><br>Uruchomienie tzw. szybkiego kanału informowania o zdarzeniach (np. numer telefonu, e-mail, itp.)<br>Usuwanie, likwidowanie, zabezpieczanie zakazanych treści propagowanych | |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | w różnych formach i miejscach.<br><br>Systematyczna współpraca Policji, Straży Miejskiej z cudzoziemcami oraz mieszkańcami.<br>Stworzenie internetowego forum wsparcia dla osób doświadczających przemocy na tle dyskryminacyjnym.<br>Doskonalenie planów, procedur, programów działań w zakresie przeciwdziałania i reagowania na zagrożenia.<br>Skuteczne reagowanie i zwalczanie wszelkich przejawów dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji.<br>Propagowanie aktywnych postaw, w tym „sąsiedzkiej czujności" wśród mieszkańców miasta. | |

**OBSZAR II Edukacja i wychowanie**

| **Lp.** | **Cel operacyjny** | **Rodzaj i zakres działań – przedsięwzięć** | **Podmiot realizujący** |
|---|---|---|---|
| 1. | Wprowadzenie problematyki dotyczącej przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji do materiałów dydaktycznych oraz systemu kształcenia i doskonalenia kadry pedagogicznej. | Realizacja programów doskonalenia nauczycieli o treściach związanych z edukacją o prawach człowieka oraz zasadami funkcjonowania w demokratycznym społeczeństwie zróżnicowanym kulturowo i narodowościowo, w tym występowania zjawisk rasizmu, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji.<br>Wzmacnianie poczucia odpowiedzialności dorosłych za wychowanie i kształtowanie postaw młodego pokolenia.<br>Wypracowanie skutecznych sposobów oddziaływania psychologicznego na osoby stosujące przemoc - stworzenie programów profilaktyki adresowanych do osób prezentujących postawę ksenofobiczną, dyskryminacyjną.<br><br>Współpraca szkół z kuratorami i sądami w wypracowaniu jasnych, konsekwentnych i spójnych metod reagowania wobec osób stosujących przemoc i osób doznających przemocy.<br>Współpraca szkoły ze środowiskiem | Departament Edukacji Urząd Miejski w Białymstoku; Szkoły; Departament Spraw Społecznych Urząd Miejski w Białymstoku, Komenda Miejska Policji w Białymstoku; Kuratorium Oświaty w Białymstoku; Uczelnie wyższe; Organizacje pozarządowe. |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | lokalnym w kontekście podejmowanych działań antydyskryminacyjnych. | |
| 2. | Zapewnienie programowego przygotowania pedagogów do pracy w środowisku wielokulturowym. | Opracowanie i wdrożenie programu przygotowania pedagogów do pracy w środowisku wielokulturowym.<br>Edukacja nauczycieli dotycząca problematyki międzykulturowej. | Departament Edukacji Urząd Miejski w Białymstoku;<br>Szkoły;<br>Uczelnie wyższe;<br>Organizacje pozarządowe;<br>Kuratorium Oświaty w Białymstoku;<br>Instytucje kultury;<br>Komenda Miejska Policji w Białymstoku |
| 3. | Włączanie do programów edukacyjnych treści rozwijających wrażliwość międzykulturową i kształtujących postawę otwartości. | Poruszanie na zajęciach edukacyjnych i wychowawczych tematyki dotyczącej tolerancji wobec innych narodowości, kultur, wyznań, porozumiewania się bez przemocy, komunikacji i rozwiązywania konfliktów.<br><br>Realizacja warsztatów, zajęć integracyjnych oraz programów na rzecz tolerancji.<br>Promowanie kultury różnych narodowości poprzez min. organizowanie turniejów tańca, warsztatów kulinarnych, konkursów plastycznych i innych form działania.<br>Prelekcje prowadzone przez funkcjonariuszy Policji i Straży Miejskiej w Białymstoku dotyczące odpowiedzialności prawnej nieletnich w odniesieniu do nietolerancji i dyskryminacji rasowej.<br>Organizacja imprez edukacyjnych, kulturalnych, sportowych wspólnie ze środowiskiem uchodźców.<br>Rozwijanie troski o kulturę bycia, zachowania (w tym ubioru) w różnych sytuacjach.<br>Szerzenie tolerancji poprzez programy wymiany międzynarodowej.<br>Współpraca ze szkołami innych państw | Departament Edukacji Urząd Miejski w Białymstoku;<br>Szkoły;<br>Departament Spraw Społecznych Urząd Miejski w Białymstoku;<br>Organizacje pozarządowe;<br>Komenda Miejska Policji w Białymstoku;<br>Straż Miejska w Białymstoku;<br>Kuratorium Oświaty w Białymstoku;<br>Instytucje kultury |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | (poznawanie przez nauczycieli i uczniów tradycji i zwyczajów innych narodowości).<br>Włączenie treści dotyczących tolerancji i akceptacji do opracowywanego Ramowego Programu Wychowawczego Miasta Białegostoku. | |
| 4. | Poszerzanie świadomości wychowawczej rodziców i opiekunów w zakresie budowania postaw tolerancji i akceptacji | Działania w zakresie wzmocnienia kompetencji i umiejętności wychowawczych: strategie wychowawcze, metody, postawy rodzicielskie i ich wpływ na zachowania, wybory i przynależność dziecka do określonych grup społecznych. | Szkoły, przedszkola;<br>Realizatorzy programu Białostocka Akademia Rodziny;<br>Organizacje pozarządowe;<br>Uczelnie wyższe. |
| 5. | Podniesienie świadomości mieszkańców miasta oraz cudzoziemców na temat różnic kulturowych, kwestii związanych z migracją oraz zasad i obowiązków współżycia społecznego. | Edukacja cudzoziemców w zakresie historii Białegostoku, kultury polskiej, języka, obyczajów, prawa itp.<br><br>Edukacja mieszkańców miasta oraz cudzoziemców na temat kwestii związanych z migracją i dotyczących różnic kulturowych. | Szkoły;<br>Komenda Miejska Policji w Białymstoku;<br>Straż Miejska w Białymstoku;<br>Spółdzielnie Mieszkaniowe;<br>Organizacje pozarządowe;<br>Kuratorium Oświaty w Białymstoku. |

**OBSZAR III Kultura i sport**

| **Lp.** | **Cel operacyjny** | **Rodzaj i zakres działań – przedsięwzięć** | **Podmiot realizujący** |
|---|---|---|---|
| 1. | Organizowanie przedsięwzięć kulturalnych i sportowych prowadzących do poznawania kultury, religii i tradycji różnych narodów. | Organizacja inicjatyw związanych z promocją wielokulturowości miasta.<br>Organizowanie przedsięwzięć kulturalnych i sportowych integrujących wielokulturowe społeczności.<br>Włączanie cudzoziemców w działania realizowane na terenie miasta (np. konkursy, pokazy tańców, pokazy kulinarne, zwyczaje świąteczne i in.). | Departament Edukacji Urząd Miejski w Białymstoku;<br>Biuro Zarządzania Kryzysowego Urząd Miejski w Białymstoku;<br>Departament Spraw Społecznych Urząd Miejski w Białymstoku;<br>Służby, inspekcje, straże; |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | | Realizatorzy programu Wychowawca Podwórkowy; Organizacje pozarządowe; Instytucje kultury; Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe. |
| 2. | Prowadzenie wspólnych działań na rzecz podtrzymania tradycji i ciągłości kultury mniejszości narodowych i etnicznych. | Promowanie i rozwijanie programu Wychowawca Podwórkowy oraz działalności placówek wsparcia dziennego, w których prowadzone są min. inicjatywy na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji rasowej.<br>Współudział klubów oraz związków sportowych w działaniach na rzecz wychowania i integracji społecznej.<br>Wspieranie inicjatyw promujących kulturę mniejszości narodowych i etnicznych zamieszkujących Miasto Białystok. | Biuro Kultury Urząd Miejski w Białymstoku; Biuro Sportu i Rekreacji Urząd Miejski w Białymstoku; Departament Edukacji Urząd Miejski w Białymstoku; Departament Spraw Społecznych Urząd Miejski w Białymstoku; Realizatorzy programu Wychowawca Podwórkowy; Szkoły; Organizacje pozarządowe; Komenda Miejska Policji w Białymstoku; Straż Miejska w Białymstoku; Biuro Zarządzania Kryzysowego Urząd Miejski w Białymstoku; Kluby i związki sportowe; Instytucje kultury |

| | | | |
|---|---|---|---|
| 3. | Tworzenie warunków przeciwdziałania zjawiskom rasizmu i nietolerancji podczas zawodów sportowych. | Współdziałanie w realizacji programów skierowanych do dzieci i młodzieży – młodych kibiców w kierunku prowadzenia kulturalnego dopingu, tolerancji w sporcie, walki z rasizmem.<br>Współpraca z organizatorami imprez sportowych w celu eliminacji zachowań dyskryminacyjnych w trakcie imprez sportowych. | Biuro Sportu i Rekreacji Urząd Miejski w Białymstoku; Kluby i związki sportowe Policja, Straż Miejska; Organizacje pozarządowe. |

**OBSZAR IV Aktywizacja społeczna**

| **Lp.** | **Cel operacyjny** | **Rodzaj i zakres działań – przedsięwzięć** | **Podmiot realizujący** |
|---|---|---|---|
| 1. | Kreowanie wizerunku Białegostoku jako miasta otwartego na wielokulturowość i różnorodność. | Poszerzanie współpracy środowisk akademickich, organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli instytucji zajmujących się problemami cudzoziemców i mniejszości narodowych w regionie celem przygotowania przedsięwzięć promujących tolerancję i wielokulturowość.<br>Promocja działań i wydarzeń o tematyce antydyskryminacyjnej za pośrednictwem różnorodnych kanałów informacji.<br>Prowadzenie wizerunkowej kampanii społecznej, której celem jest promocja Białegostoku jako miasta przyjaznego i otwartego.<br><br>Dostosowanie strony internetowej Urzędu Miejskiego w Białymstoku do potrzeb cudzoziemców (w ramach planowanej przebudowy) - wprowadzenie większej liczby opcji językowych, odsyłanie do stron pomocnych dla cudzoziemców. | Biuro Komunikacji Społecznej Urząd Miejski w Białymstoku; Departament Informatyki Urząd Miejski w Białymstoku; Departament Spraw Społecznych Urząd Miejski w Białymstoku; Organizacje pozarządowe; Biuro Promocji Urząd Miejski w Białymstoku; Środki masowego przekazu; Mieszkańcy |
| 2. | Wspieranie upowszechniania dobrych praktyk działań antydyskryminacyjnych, w tym również przez środki masowego przekazu | Utworzenie na stronie Internetowej Urzędu Miejskiego zakładki poświęconej potrzebom cudzoziemców przebywających w Białymstoku (w ramach planowanej przebudowy portalu).<br>Zaangażowanie mediów do propagowania dobrych praktyk związanych z rozwijaniem postawy | Biuro Zarządzania Kryzysowego Urząd Miejski w Białymstoku; Biuro Komunikacji Społecznej Urząd Miejski w Białymstoku; Środki masowego |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | dialogu i otwartości mieszkańców Białegostoku na szeroko rozumianą „inność”- kampanie społeczne w telewizji i radiu, przełamywanie stereotypów i zwalczanie uprzedzeń poprzez artykuły na łamach prasy, w radiu i TV. | przekazu; Organizacje pozarządowe. |
| 3. | Kształtowanie aktywności mieszkańców na rzecz tolerancji oraz przeciwdziałania zagrożeniom na tle rasowym i religijnym. | Organizowanie wspólnych przedsięwzięć plenerowych, rozrywkowych, kulturalnych, sportowych i innych.<br><br>Promowanie aktywnego udziału w uroczystościach środowiskowych i miejskich.<br><br>Tworzenie warunków sąsiedzkiego współistnienia, poszanowania, zrozumienia i wzajemności. Promowanie i wzmacnianie działań integrujących mieszkańców poszczególnych osiedli. | Departament Spraw Społecznych Urząd Miejski w Białymstoku; Organizacje pozarządowe; Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku; Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe; Mieszkańcy. |
| 4. | Budowanie zaufania mieszkańców do pracowników służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo. | Spotkania z funkcjonariuszami Policji, Straży Miejskiej, organami wymiaru sprawiedliwości. Współpraca na rzecz eliminowania źródeł i przyczyn zagrożeń. | Komenda Miejska Policji w Białymstoku; Straż Miejska w Białymstoku; Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku; Ośrodki dla Uchodźców; Prokuratura; Spółdzielnie Mieszkaniowe; Organizacje pozarządowe; Mieszkańcy |
| 5. | Zachęcanie mieszkańców do wspólnego udziału w różnorodnych przedsięwzięciach i uroczystościach kulturalnych, społecznych, sportowych, religijnych promujących postawy tolerancji. | Organizacja konferencji, seminariów, kongresów i innych wydarzeń o tematyce współistnienia wielokulturowego. Organizacja spotkań władz miasta z mniejszościami narodowymi oraz cudzoziemcami. Upowszechnianie informacji na temat możliwości uzyskania wsparcia prawnego i psychologicznego dla cudzoziemców przebywających | Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku; Biuro Komunikacji Społecznej Urząd Miejski w Białymstoku; Departament Spraw Społecznych Urząd Miejski |

| | | | |
|---|---|---|---|
| | | w Białymstoku.<br>Organizowanie przez środowiska lokalne i branżowe spotkań integracyjnych. | w Białymstoku; Departament Edukacji Urząd Miejski w Białymstoku; Biuro Zarządzania Kryzysowego Urząd Miejski w Białymstoku; Spółdzielnie Mieszkaniowe; Organizacje pozarządowe; Mieszkańcy |
| 6. | Doskonalenie metod pracy pracowników instytucji świadczących pomoc w zakresie różnic kulturowych i światopoglądowych wynikających z rasy, pochodzenia narodowego, etnicznego, religii lub języka. | Organizacja cyklicznych spotkań pracowników instytucji z organizacjami pozarządowymi w celu podniesienia poziomu wiedzy o różnicach kulturowych i zwyczajach.<br><br>Organizowanie szkoleń dla koordynatorów wolontariuszy i wolontariuszy aktywnych na rzecz uchodźców.<br>Promowanie programów na rzecz tolerancji realizowanych przez organizacje pozarządowe. | Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych Urząd Miejski w Białymstoku; Departament Edukacji Urząd Miejski w Białymstoku; Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Białymstoku; Organizacje pozarządowe; Mieszkańcy |

## VII System realizacji Programu

**Zasady realizacji**

W celu zapewnienia możliwie najlepszych efektów przy założeniu zaangażowania dostępnych zasobów finansowych, rzeczowych i ludzkich, proces realizacji Programu powinien przebiegać zgodnie ze zdefiniowanymi na początku zasadami.

Do najważniejszych zasad realizacji Programu należą:

**Partnerstwo** – oznaczające współudział, współdecydowanie i współodpowiedzialność podmiotów publicznych i niepublicznych w realizacji wspólnych przedsięwzięć przyczyniających się do osiągnięcia założonych celów Programu, a także w monitorowaniu i ewaluacji podejmowanych działań.

**Kompleksowość** - realizacja celów i działań Programu odbywa się w najważniejszych sferach życia społecznego mieszkańców miasta, pozostających w polu zarządzania i odpowiedzialności instytucji i podmiotów zaangażowanych we wdrażanie.

**Koordynacja** – osiąganie celów Programu wymaga kompleksowej koordynacji działań różnych podmiotów. Koordynacja ta jest podstawowym zadaniem Zespołu do spraw przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji.

**Podmioty**

Wdrażanie Programu nie będzie możliwe bez szerokiego współudziału wielu podmiotów zarówno publicznych, jak i niepublicznych, głównie organizacji pozarządowych. Przede wszystkim są to:

- prokuratura, sądy,
- służby, inspekcje, straże,
- Urząd Miejski w Białymstoku i jego jednostki: Biuro Zarządzania Kryzysowego, Departament Spraw Społecznych (w tym Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych), Departament Edukacji, Biuro Komunikacji Społecznej, Biuro Kultury, Biuro Promocji, Biuro Sportu i Rekreacji, Departament Ochrony Środowiska i Gospodarki Komunalnej, Zarząd Dróg i Inwestycji Miejskich, Zarząd Białostockiej Komunikacji Miejskiej, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Zarząd Mienia Komunalnego oraz inne miejskie jednostki organizacyjne,
- przedszkola, szkoły, uczelnie wyższe, środowisko akademickie,
- administracje spółdzielni, wspólnot mieszkaniowych,
- organizacje pozarządowe,
- kluby i związki sportowe,
- mieszkańcy,
- cudzoziemcy, mniejszości narodowe i etniczne,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- środki masowego przekazu,
- firmy ochrony osób i mienia.

**Monitorowanie**

Monitorowanie realizacji Programu prowadzone jest przez Departament Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Białymstoku przy współudziale Biura Zarządzania Kryzysowego. Za koordynację odpowiada Zespół do spraw przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i nietolerancji, który też opracuje wskaźniki i narzędzia monitorowania realizacji celów Programu. Zespół do dnia 31 marca każdego roku przedstawia Prezydentowi Miasta Białegostoku sprawozdanie z realizacji Programu za poprzedni rok. Prezydent Miasta Białegostoku przedkłada Radzie Miasta Białystok do dnia 30 kwietnia sprawozdanie z realizacji Programu za poprzedni rok.

**Źródła finansowania**

Źródłem finansowania działań i zadań Programu będą przede wszystkim środki publiczne uruchamiane przez różne podmioty włączone do realizacji programu. Będą to zatem:

- środki budżetu państwa (na realizację programów resortowych) i budżetu Wojewody Podlaskiego,
- środki budżetu Miasta Białegostoku,
- środki budżetu Unii Europejskiej, w tym zwłaszcza Europejskiego Funduszu Społecznego,
- środki organizacji pozarządowych na sfinansowanie wkładu własnego,
- środki innych podmiotów zaangażowanych w realizację Programu.